

Aniela Kamińska**Wizytator ds. ewaluacji, Kuratorium Oświaty w Krakowie****Sprawozdanie****z wizyty studyjnej wizytatorów ds. ewaluacji w Halle (5 – 12 czerwca 2011 r.)**

Wizyta studyjna w Halle (Saksonia - Anhalt) pozwoliła poznać system edukacji w krajach związkowych Saksonii – Anhalt i Saksonii, cele, organizacje, narzędzia i raporty z zewnętrznej ewaluacji przeprowadzanej w tych krajach oraz działania szkół po ewaluacji. Uczestnicy mieli również możliwość zwiedzenia instytucji oświatowych, szkół, a także Halle, Lipska i Berlina.

System oświatowy w Saksonii - Anhalt (przedstawiony przez prof. Hartmuta Wenzla) został zreformowany po zjednoczeniu Niemiec. Nauka rozpoczyna się w 6 roku życia dziecka (Grundschule – trwa 4 lata); są dzieci, które w tym wieku umieją już czytać i pisać, ale są i takie, które „nie potrafią trzymać długopisu”; stąd dość elastyczna praca z uczniami, uwzględniająca różnorodność poziomu. Nauczyciele szkoły podstawowej wspierani są przez nauczycieli ze szkół specjalnych (w Niemczech nazywane one są Foerderschule – szkoły wsparcia). Po ukończeniu szkoły podstawowej uczeń może iść do gimnazjum (klasa 5 – 12) lub różnego rodzaju szkół zawodowych (klasa 5 – 10). Gimnazjum przygotowuje do matury, po której można podjąć studia magisterskie; szkoły zawodowe – do tzw. zawodowej matury, po której można podjąć studia zawodowe np. inżynierskie. Jest możliwość przejścia ze szkół zawodowych do gimnazjum. Interesujące jest, iż do matury przygotowywani są uczniowie w tzw. Oberstufen trwającej trzy lata. Stąd jeśli uczeń przechodzi do gimnazjum po szkole zawodowej musi przejść cały cykl Oberstufe. Równolegle w systemie oświatowym są jeszcze Foerderschule tzw. szkoły wsparcia dla dzieci z dysfunkcjami – dla uczniów niewidzących, niesłyszących. Obecnie coraz więcej uczniów po szkole podstawowej wybiera gimnazjum, jak mówią rodzice „do gimnazjum idą dobre dzieci i moje”. Szkoły prywatne stanowią około 20% wszystkich szkół. Podobnie funkcjonuje system oświatowy w Saksonii

Rozwój jakości edukacji (przedstawiony przez prof. Harmuta Wenzla) wiąże się ze zmianą paradygmatów: od traktowania szkoły jako systemu biurokratycznego, do widzenia szkoły jako instytucji, w której społeczność bierze odpowiedzialność za efektywne profilowanie i rozwój jakości. Każda szkoła podejmuje własne pedagogiczne działania i jest odpowiedzialna za siebie. Jeśli szkoła jednak ma być odpowiedzialna za siebie, to musi mieć sposób, by sprawdzić, czy osiągnęła to, co zamierzała. Stąd krok do wewnętrznej i zewnętrznej ewaluacji. Rodzą się następne pytania – jak szkołę wspierać w wewnętrznej ewaluacji oraz jak wyniki zewnętrznej ewaluacji przetworzyć na działanie. Wewnętrznej

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP III

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Erą Ewaluacji Sp. z o.o. w ramach III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

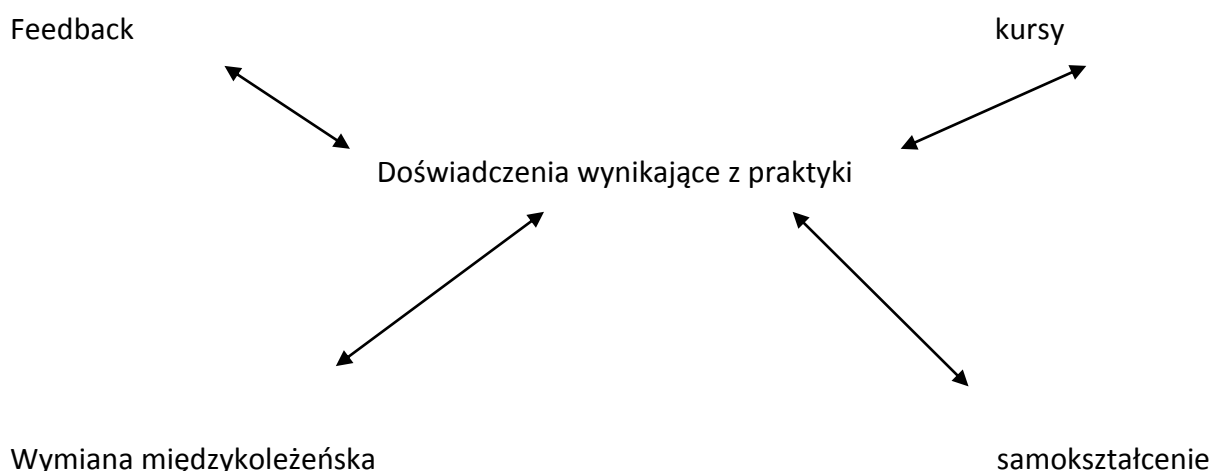
ewaluacji służy opracowany i funkcjonujący system SEIS (Selbstevaluation in Schulen), służący gotowymi narzędziami, programem do opracowania danych.

Zewnętrzna ewaluacja (przedstawiona przez panią Juttę Seymer) prowadzona jest w Saksonii – Anhalt przez pracowników Landesinstitut Sachsen- Anhalt (LISA). Do zadań Wydziału ds. jakości w szkołach należy m.in.: opracowanie i przeprowadzenie kilkudniowych wizyt w szkołach i przygotowywania końcowych sprawozdań; opracowanie, wdrożenie i ocena badań w formie pisemnej lub online; przygotowanie, realizacja i ocena kontroli w szkołach; tworzenie raportów na temat określonych aspektów jakości. Motto przytoczone przez referentkę: „jest naszym staraniem zrozumieć jakość pracy szkoły i jakość nauczania (procesy i wyniki), by je dalej rozwijać”. Interesujące jest, iż Instytut (LISA) nie tylko przeprowadza zewnętrzną ewaluację, ale organizuje i przeprowadza centralne badania osiągnięć uczniów oraz prowadzi doskonalenie i doskonalenie nauczycieli.

Zewnętrzna ewaluacja obejmuje obszary : warunki nauczania i uczenia się; profesjonalizm nauczycieli, organizacja w szkole, klimat i kultura, zarządzanie szkołą. Metody i narzędzia zewnętrznej ewaluacji to : badania ankietowe w szkole, wizyta w szkole i wyniki prac pisemnych np. porównawczych, centralnych pisemnych egzaminów. Wizyta w szkole trwa od 2 do 8 dni. Opracowany jest szczegółowy harmonogram działań: kolejno - przedstawienie zespołu ewaluatorów, ogląd (zwiedzanie) szkoły, ogląd lekcji (20 min), wywiady z rodzicami (wybranymi przez szkołę), nauczycielami, uczniami, dyrektorem, analiza dokumentów (programu rozwoju szkoły, planu nauczania, planu doskonalenia nauczycieli, planu wspierania dzieci o specjalnych potrzebach). Nauczyciele w wywiadzie pytani są np. o ich wyobrażenie „dobrej” lekcji. Obserwacji lekcji służy opracowany formularz z kryteriami. Raport przekazywany i prezentowany jest tylko zainteresowanej szkole. Raport zawiera część opisową uwzględniającą wyniki wywiadów i część graficzną opracowaną na podstawie ankiet. Odrębny materiał stanowi „wykres” dotyczący oglądu lekcji. W czasie konferencji (Rueckmeldekonferenz) nauczyciele pracują nad następującymi zagadnieniami: Z czego jesteśmy zadowoleni?, Co można poprawić?, Jakie problemy są do opracowania?, Jakie mamy wątpliwości? Raport nie posiada zaleceń. Poewaluacyjnym obowiązkiem szkoły jest wyznaczenie celów (Zielvereinbarung) na najbliższe rok/lata i przekazanie opracowanego materiału wizytatorowi nadzorującemu szkołę. Wizytator sprawdza, czy cele zostały przez szkołę już wyznaczone i jakie działania szkoła podejmuje. Ważne jest, że tego typu ustalenia zostają dopiero w szkołach wprowadzane i nie mają one jeszcze obligatoryjnego charakteru. Ale... jak wygląda rzeczywistość można było zobaczyć w gimnazjum w Landsbergu. Dyrektor Szkoły Pani Lorenz poinformowała, że ewaluacja odbyła się przed trzema laty, ale nie wpłynęła na zmiany w szkole. Szkoła także nie wyznaczyła sobie celów.

Podobne procedury ewaluacyjne ustalone są w Saksonii. Procedura została przedstawiona na Uniwersytecie w Lipsku. Ewaluacja zewnętrzna w Saksonii ma już swoją historię. W latach 2005 – 2007 testowane były w 50 szkołach wypracowane narzędzia. Od 2007 roku zaczęto przeprowadzać ewaluacje w szkołach planowo i przewiduje się, że w roku 2011/2012 wszystkie szkoły zostaną zewaluowane. Tylko szkoły, bowiem przedszkola nie podlegają ministerstwu oświaty, a ministerstwu „społecznemu” (Sozialministerium). Ewaluacja zewnętrzna prowadzona jest przez Saechsischen Bildungsagentur (Saksońska Agencja Oświatowa), która podlega Ministerstwu Oświaty. Obszary podlegające rozpoznaniu to: Warunki pracy i Warunki uczenia, Procesy, Efekty i oddziaływanie szkoły. W obrębie obszarów badane są m.in. zasoby materialne, zasoby ludzkie, środowisko, indywidualne możliwości uczniów. Widoczna jest różnica w formie i strukturze raportu (w porównaniu z raportem opracowywanym w Sachsen-Anhalt). W raporcie wykorzystano kolorystykę „ulicznej sygnalizacji świetlnej”. Wysoki poziom i informację, że wszystko jest bardzo dobre – wskazuje kolor zielony; ostrzeżenie – pomarańczowy; kolor czerwony oznacza konieczność podjęcia natychmiastowych działań. Zakład Analizy Systemów Szkolnictwa, którego byliśmy gośćmi- zajmuje się m.in. badaniem dynamiki między raportem a „wyznaczaniem celów” (Zielvereinbarung). Młodzi naukowcy przedstawili swój projekt badawczy RuN (Rezeption und Nutzung). Podejmują kontakt ze szkołami, w których odbyła się ewaluacja, poznają wyznaczone cele, kontaktują się z wizytatorem nadzorującym szkołę, rozpoznają, jak szkoła wykorzystwała raport i jakie podejmuje działania. W projekcie bierze udział 30 szkół, które same się zgłosiły. Naukowców interesuje, dlaczego te, a nie inne cele zostały wyznaczone, kto brał udział w ich ustalaniu itp.

Rozwój jakości szkoły wiąże się z zapewnieniem jakości kadry pedagogicznej – problem ten przedstawił prof. Dr Stephan Gerhard Huber. Zwrócił m. in. uwagę na środki i metody, którymi się dysponuje, zdolność wyboru kadry kierowniczej i nauczycieli; na ile kompetentna kadra kierownicza może wspierać swoich nauczycieli, jak motywować kadrę kierowniczą, by oni chcieli się rozwijać i podnosić własne kompetencje. Wskazał pewien model rozwijania kompetencji kadry kierowniczej i nauczycieli.

„Potrzebujemy ludzi zmotywowanych, którzy chcą zastosować wiedzę w praktyce”.

Sposób szkolenia kadry kierowniczej przedstawił Pan Graff w swoim wystąpieniu „Dyrektor jako menadżer”. Przedstawił cechy dobrego dyrektora m.in. komunikatywność, umiejętność zarządzania konfliktami, dobra znajomość nie tylko prawa oświatowego, ale praw osobistych człowieka. Przedstawił również ofertę seminariów, kursów prowadzonych przez LISA dla dyrektorów.

Prof. Wenzel kontynuując temat przedstawił propozycję nowego kierunku na Uniwersytecie w Halle – **Studia magisterskie z zarządzania oświatą**. Niewiele uczelni posiada ten rodzaj studiów, niewiele także uczelni ma w tym zakresie propozycje. Ale jeśli szkole przekazuje się coraz więcej kompetencji i autonomii, to od kadry kierowniczej wymaga się nie tylko wiedzy merytorycznej, ale i umiejętności z zakresu zarządzania. Szkoła po raporcie z ewaluacji potrzebuje menedżera, który będzie umiał wprowadzić zmianę. To nie tylko metodyka i dydaktyka, to zarządzanie zasobami ludzkimi, zarządzanie kryzysem, umiejętności negocjacyjne. W tradycyjnym kształceniu nauczyciele nie nabierają takich kwalifikacji. Dotychczas za doksztalcenie nauczycieli odpowiedzialny był LISA, ale instytut ten ma ograniczony dostęp do naukowego zaplecza; stąd propozycja otwarcia od nowego roku akademickiego takich studiów.

W wolnych chwilach zwiedzanie. Halle, miasto Haendla, który się tutaj urodził, ale też i Władysława Grabskiego, który tutaj uczył się w ostatnich latach XIX wieku agronomii. Halle szczyli się również Fundacją im. Augusta Hermana Francke, która ukazuje historię 300 lat niemieckiej edukacji. Miasto niezniszczone w czasie wojny zachowało dziewiętnastowieczną

PROGRAM WZMOCNIENIA EFEKTYWNOŚCI SYSTEMU NADZORU PEDAGOGICZNEGO I OCENY JAKOŚCI PRACY SZKOŁY ETAP III

Projekt realizowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w partnerstwie z Uniwersytetem Jagiellońskim i Erą Ewaluacji Sp. z o.o. w ramach

III Priorytetu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 3.1 współfinansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego

zabudowę. Lipsk – miasto nie tylko targów, ale przede wszystkim Jana Sebastiana Bach, który był kantorem w kościele św. Tomasza. Tam również w prezbiterium jest jego grób. Lipsk posiada także światowej sławy restaurację Auerbachs Keller ☺; swoją nazwę zawdzięcza Goethemu. A Berlin – to już na własną rękę.

Podsumowanie: wizyta studyjna pozwoliła poznać i porównać systemy ewaluacji w Polsce oraz dwóch krajach związkowych. Ale też zrodziła wiele pytań i refleksji dotyczących „naszych” procedur. Często zadawane było pytanie: „Komu przedstawiany jest raport z ewaluacji?” Odpowiedź jedna: „Tylko szkole!”; „Czy ewaluacja jest formą nadzoru?” Nie, stąd nadzór np. w Saksonii sprawuje SBI, a ewaluacją zajmuje się SBA, jedno i drugie podlega Ministerstwu (co też nie bardzo podoba się pracownikom SBA). Narzędzia: obserwacje lekcji wg formularza, do którego sformułowane są wyraźne, albo raczej jednoznaczne kryteria. Jest to nie tyle obserwacja lekcji, ile wgląd w sytuację uczenia i nauczania w określonej porze. Wgląd w sytuację uczenia i nauczania jest jednym z podstawowych badań, które ukazują szkolną rzeczywistość. Stąd wielu obserwatorów na wielu lekcjach. Wywiady – najdłużej półtoragodzinne, a wyniki wywiadów przedstawione są w tabelach. W pierwszej kolumnie: zagadnienie, o które pytano, w drugiej kolumnie - opinia nauczycieli na ten temat, w trzeciej kolumnie – opinia rodziców; w czwartej – uczniów. Raporty: z ilustrującą „ocenę” częścią statystyczną, wykresami, zestawieniami wynikającymi z przeprowadzonych ankiet. Jest w tych krajach związkowych (i pewnie ma to związek z faktem, że byliśmy w dawnych Wschodnich Niemczech) głębokie przeświadczenie, że najpierw dobre kształcenie nauczycieli, dobre kształcenie dyrektorów i wymagania w stosunku do dyrektorów szkół, a potem rozpoznawanie jakości pracy szkół i wspieranie w rozwoju.

Serdeczne podziękowanie za organizację wizyty
składam Paniom Laurze Góreckiej i Hannie Cieślak.